

RAPORTARE ȘTIINȚIFICĂ

I.

FAZA DE EXECUȚIE NR. 3

- RST – raport științific și tehnic**

CU TITLUL: *IMPULSUL ILUMINISMULUI ÎN UNELE TRADUCERI ROMÂNEȘTI DIN SECOLUL AL XVIII-LEA*

DURATA PROIECTULUI: IULIE 2012 – IULIE 2014

Impulsul Iluminismului în unele traduceri românești din secolul al XVIII-lea

DURATA PROIECTULUI: IULIE 2012 – IULIE 2014

CUPRINS

Proiectul urmărește stabilirea impactului culturii europene occidentale din perioada iluministă asupra culturii române, evidențiat în traduceri din secolul al XVIII-lea.

Pentru aceasta, au fost selectate 6 texte aparținând mai multor stiluri, considerate reprezentative pentru circulația scrierilor occidentale în provinciile românești, analiza lor putând fi extrapolată la întregul fenomen. Cele șase texte sînt:

1. *Geography anatomized or Geographical Grammar* de Patrick Gordon, ed. I, London, 1685. Cercetările în cadrul acestui proiect au dus la concluzia că textul a cunoscut mai multe elaborări în Franța, iar una dintre variantele franceze a fost tradusă în limba italiană cu titlul *Geografia moderna*. Versiunea italiană, tradusă în greacă de Gheorghios Fatzeas (*Gramatikí geografikí*), a fost publicată la Veneția în 1760 în trei volume. Aceasta din urmă este sursa directă a traducerii clericului Gherasim Putneanul, care se păstrează în copii: ms. nr. 6 din biblioteca Episcopiei din Roman, nedatat; ms. 121 Arhivele Naționale- Iași, copie din 1780; ms. 2349 BAR copie din anul 1786, cu titlul *Gheografie noo*.

2. Romanul provensal cavaleresc *Paris et Vienne* a fost prelucrat și adaptat de Vincenzo Kornaros care a transferat acțiunea din Occident în lumea greacă, în versuri, cu numele *Erotokritos*, iar poemul lui a fost publicat la Veneția, pentru prima dată în 1713. Versiunea greacă are două traduceri diferite în limba română. Prima, în proză a fost efectuată de un traducător necunoscut și se păstrează în copii manuscrise: ms. 158 BAR din 1785 și ms. 145 BAR din 1800. Cea de a doua, în proză cu versuri, din Muntenia, i-a fost atribuită lui Alecu Văcărescu și se păstrează în mai multe copii manuscrise, cele mai importante fiind ms. 3454 BAR, ms. 43- Cluj din 1787, ms. 1319 BAR din 1789. S-a constatat existența unor compilații între cele două versiuni, traducerea moldovenească avînd interpolate numeroase versuri din traducerea lui Alecu Văcărescu.

3. Scrierea lui Voltaire, *Histoire de Charles XII, roi de Suède*, a fost tradusă în română de clericul moldovean Gherasim, cu titlul *Istorie craiului Sfeziei Carol 12*, și se păstrează într-o copie autografă din 1792 la BCU Iasi, nr. IV-54, și în copii făcute de alți copiiști: nr. 4619 BAR, din 1805 și nr. 81 Biblioteca Mănăstirii Putna, din 1821.

4. Drama lui Pietro Metastasio, *Achille in Sciro*, scrisă în limba italiană, a fost tradusă printr-un intermediar grecesc de boierul muntean Iordache Slătineanu și a fost publicat la Sibiu în 1797 cu titlul *Ahilefs la Schiro*.

5. Scriitorul italian Giulio Cesare Croce della Lira a scris la sfîrșitul secolului al XVI-lea cartea *Le sottilissime astuzie di Bertoldo*. O versiune după un intermediar grecesc a fost tradusă în Moldova, păstrată în mai multe copii manuscrise chirilice, care au fost cercetate în cadrul acestui proiect. Bertoldo, în versiune prescurtată, a fost publicat în limba germană la Berlin, în 1778, cu titlul *Leben Bertoldo's, seines Sohnes Bertoldino, und seines Enkels Kakaseno*. Versiunea germană a fost tradusă în română de Ioan Molnar, cu titlul *Viața Lui Bertoldo și a lui Bertoldino, feciorul lui, dimpreună și a lui Cacasino, nepotul lui*, publicată la Sibiu, în 1799.

6. Claude François Xavier Millot, a publicat în Franța în 1772 lucrarea *Elements d'histoire générale ancienne et moderne*, tradusă cu titlul de *Istorie universală adecă de obște*, vol. 1, de Ioan Molnar, Buda, 1800. Originalul francez a fost tradus în limba română prin intermediul unei versiuni germane.

OBIECTIVE GENERALE

1. Identificarea tuturor datelor filologice privitoare la textele avute în vedere: identificarea surselor traducerilor (originalele occidentale și, după caz, versiunile intermediare franceze, italiene, grecești), sursele textelor scriitorilor occidentali, relația traducerii românești cu textul original, identificarea traducătorului român acolo unde acesta nu este cunoscut;
2. Analiza traductologică a textelor, avându-se în vedere relația dintre limba-sursă și limba-țintă, comparații textologice, influențele lingvistice;
3. Descrierea traducerilor românești, analiza ideilor prezente în text, a mesajului estetic;
4. Pregătirea cel puțin a unei ediții filologice a unuia din aceste texte.

OBIECTIVELE FAZEI DE EXECUȚIE

Conform propunerii de proiect, faza III, cuprinzând anul 2014, s-a propus finalizarea operațiilor efectuate în anul 2014 și pregătirea pentru tipar a celor două volume elaborate în cadrul proiectului. În acest scop au fost stabilite mai multe obiective:

1. Obiectivul 1 – Rezolvarea problemelor organizatorice și asignarea sarcinilor;
2. Obiectivul 2 – Documentare națională;
3. Obiectivul 3 – Documentare internațională și participare la conferințe;
4. Obiectivul 4 – Revizia volumelor;
5. Obiectivul 5 – Realizarea glosarului *Erotocritului*;
6. Obiectivul 6 – Pregătirea pentru tipar și diseminarea rezultatelor .

REZUMATUL FAZEI - max. 2 pag

Au fost redactate și revizuite materialele incluse în volumul colectiv, *Impulsul Iluminismului în traduceri românești din secolul al XVIII-lea*, ed. Eugenia Dima, Andrei Corbea-Hoișie (ed.), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, 2014 (sub tipar). În unele cazuri s-a constatat necesitatea colaborării între membrii echipei, dar și cu specialiști din afara ei, pentru o mai bună realizare a interdisciplinarității, în articolele de bază privitoare la textele propuse spre cercetare.

Prof. dr. Andrei Corbea-Hoișie a coordonat îndeaproape activitatea cercetătorilor implicați în proiect și a definitivat introducerea în care a prezentat caracteristicile perioadei la nivel european, semnificația textelor după care s-au făcut traduceri în limba română și importanța lor în studierea fenomenului cultural din țările române din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Prof. dr. Magda Jenrenaud s-a ocupat de tehnica traducerii și traducătorii din secolul al XVIII-lea. În articolul intitulat *Europa secolului al XVIII-lea: traduceri și traducători* sînt discutate problemele pe care le aveau de înfruntat traducătorii în secolul al XVIII-lea, cînd limba nu dispunea de termeni pentru denumirile diferitelor noțiuni noi pe care le găseau în traduceri din literatura occidentală, aparținînd mai multor stiluri funcționale, și trebuiau să recurgă la împrumuturi, calcuri, perifraze, glosări, dar și felul în care aceștia înțelegeau să respecte textul original după care au făcut traducerea. Aproape fiecare traducător deplînge puținătatea limbii, dar este în același timp conștient de faptul că realizează o lucrare utilă în special elevilor din școlile cu predare în limba română, care, în această perioadă, începuseră să se dezvolte tot mai mult.

De asemenea, prof. dr. Magda Jeanrenaud a colaborat cu dr. Eugenia Dima și cu dr. Gabriela E. Dima pentru a elabora articolul privitor la Voltaire, *Histoire de Charles XII, roi de Suède*, tradus în limba română de arhimandritul Gherasim de la Mitropolia din Iași, în anul 1792, cu titlul *Istoria craiului Sfeziei Carol 12* (ms. IV-5 de la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”-Iași, manuscris autograf al traducătorului).

Dr. Ion Lihaciu s-a ocupat de traducerea lui Ioan Molnar după versiunea germană a lucrării lui Claude François Xavier Millot, *Elements d'histoire générale ancienne et moderne*. Cercetătorul a solicitat colaborarea conf. dr. Ana Maria Minuț, specialistă în limba română, elaborând împreună cu aceasta, pentru volum, articolul intitulat *Interpolarea ca strategie de traducere a Istoriei universale adecă de obște, care cuprinde în sine întâmplările veacurilor vechi, versiune în limba română de Ioan Piuariu Molnar*.

Dr. Gabriela E. Dima a elaborat un studiu privitor la sursele și receptarea *Erotokritului* lui Kornaros și, pe baza textului pus la dispoziție de dr. Eugenia Dima, a analizat textologic versiunea lui Alecu Văcărescu în comparație cu textul lui Kornaros.

De asemenea, Gabriela E. Dima a analizat parcursul european al volumului lui Patrick Gordon, *Geography anatomized or Geographical Grammar* ed. I, London, 1685, cu edițiile sale franceze și italiene, până la versiunea neogreacă, aceasta din urmă constituind limba-sursă din care s-a făcut traducerea românească. Studiul privitor la limba traducerii românești a fost elaborat de dr. Eugenia Dima.

Tot cu dr. Eugenia Dima a colaborat la analizarea traducerii lui Iordache Slatineanu a dramei lui Pietro Metastasio, *Ahile la Sciro*.

Dr. Alexandra Chiriac s-a ocupat de „*Viața lui Bertoldo*” și versiunile sale românești din Moldova și Transilvania. Scriitorul italian Giulio Cesare Croce della Lira a scris cartea *Le sottilissime astuzie di Bertoldo*, la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Versiunea moldovenească s-a păstrat în următoarele copii manuscrise: ms. miscelaneu 1417, f. 57-113, *Istoriile lui Bertoldu, după cum să arată înainte*, de pe la 1767-1775, ms. miscelaneu 1067 BAR, f. 34-70, *Începutul vieții și a faptelor lui Bertold, de ce au făcut și lucrat în viața lui*, an 1779 și ms. 1759 BAR, *Începutul istoriei lui Bertold cu Logoban împărat*, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Cartea populară s-a păstrat și într-un text fragmentar, în ms. miscelaneu 2088 BAR, f. 152-155v, *Învățăturile lui Bertold, până a nu muri*, de la mijlocul secolului al XVIII-lea. Un exemplar al acestei versiuni, aflat la Moscova, reprodus în microfilmul 342 de la BAR a fost prezentat și editat de Magdalena Georgescu. Traducerea moldovenească a fost făcută de un cărturar necunoscut prin intermediul versiunii neogrecești, prin anii 1770-

1774. Textul german, într-o formă prescurtată, a fost publicat în Germania, la Berlin în 1778, cu titlul *Leben Bertoldo's, seines Sohnes Bertoldino, und seines Enkels Kakaseno*. Versiunea germană a fost tradusă în limba română de Ioan Molnar, cu titlul *Viața Lui Bertoldo și a lui Bertoldino, feciorul lui, dimpreună și a lui Cacasino, nepotul lui*, publicată la Sibiu, în 1799.

Drd. Ionuț Irimiea a digitalizat materialul lingvistic necesar pentru analiza textelor, facilitând astfel comparațiile lingvistice.

Textul ales pentru a fi cercetat și editat, și anume versiunea lui Alecu Văcărescu după *Erotocritul* lui Vincenzo Kornaros a fost realizat de dr. Eugenia Dima. După publicarea în anul 1984 a cercetării în care Eugenia Dima a demonstrat paternitatea lui Alecu Văcărescu asupra traducerii cu versuri a *Erotocritului*, în anul 2012 a studiat și manuscrisul care s-a aflat la Muzeul Limbii Române de pe lângă Universitatea din Cluj și care acum aparține bibliotecii Institutului de Lingvistică din Cluj-Napoca, cu cota 43, constatând că acesta este foarte important pentru susținerea atribuirii. De aceea a considerat că este necesară amplificarea analizei lingvistice și filologice, editarea textului aflat în ms. 1319 de la BAR și publicarea unor miniaturi din ms. 3514 în comparație cu alte miniaturi din ms. 43- Cluj, care conțin aceeași versiune, pentru a veni cu argumente suplimentare în legătură cu paternitatea lui Alecu Văcărescu și a elucida alte aspecte legate de versurile atribuite lui Ienăchiță Văcărescu, de filiația unor copii manuscrise după același arhetip. Volumul final, *Poemul Erotokritos al lui Kornaros în cultura română. Versiunea lui Alecu Văcărescu*, cuprinde studiul lingvistic și filologic, textul editat din ms. 1319 BAR cu nota asupra ediției, note și comentarii la text și un glosar cu cuvinte vechi, rare, neologisme prezente în manuscrisul editat. Volumul, care include miniaturi de înaltă calitate și necesită o complexă elaborare grafică, se află sub tipar la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

DESCRIEREA ȘTIINȚIFICĂ ȘI TEHNICĂ, CU PUNEREA ÎN EVIDENȚĂ A REZULTATELOR FAZEI ȘI GRADUL DE REALIZARE A OBIECTIVELOR (SE VOR INDICA REZULTATELE);

Obiectivul 1 - Rezolvarea problemelor organizatorice și asignarea sarcinilor

Prezentarea fiecărei traduceri s-a făcut în general sistematic, pornind de la autorul occidental, de la contribuția acestuia în cultura de care aparține; s-au analizat sursele narative sau științifice ale fiecărei lucrări, circulația europeană, transunerile în alte limbi care uneori au constituit un intermediar pentru traducerea românească, după care s-a trecut la analiza fiecărui text din cultura română din punct de vedere filologic și lingvistic. În unele cazuri a fost nevoie de o colaborare a cercetătorilor, în funcție de competențele acestora, astfel încât unele titluri au câte doi autori.

Obiectivul 2 - Documentare națională

În urma deplasării la Biblioteca Academiei din București s-a revizuit transcrierea textului *Erotocritului* prin confruntarea directă cu ms. 1319 BAR în vederea realizării ediției prevăzute în proiect.

Pe lângă cele 15 imagini care conțin miniaturi, achiziționate anul trecut de la Biblioteca Academiei, s-au obținut de la Institutul de Lingvistică Sextil Pușcariu din Cluj 48 de imagini miniaturate (pastel color) și aprobarea cu titlu de gratuitate de a le reproduce în lucrare.

Obiectivul 3 - Documentare internațională și participare la conferințe.

Mai mulți membri ai echipei au întreprins stagii de documentare în străinătate pentru verificări finale înainte de predarea articolelor din volum, astfel: dr. Gabriela E. Dima (Biblioteca dell'Archiginnasio din Bologna, Biblioteca Marciana din Venezia, Senate House Library din Londra, Biblioteca Nacional din Madrid), dr. Eugenia Dima (British Library, Biblioteca Nacional din Madrid).

Participările la conferințe au fost numeroase și au vizat atât aspecte legate strict de temele specifice proiectului, cât și prezentarea unor concluzii sau descoperiri prilejuite de activitatea de cercetare din cadrul acestuia. Trebuie remarcată activitatea tinerilor cercetători, care, în urma îndrumărilor primite, au reușit să producă cercetări proprii pe care să le prezinte autonom în această ultimă fază a proiectului:

- comunicarea *Der deutsche „Bertoldo“ in dem siebenbürgischen kulturellen Leben. Über die Rolle der Übersetzungen für die Bildung von sprachlicher und literarischer Identität in Siebenbürgen* la conferința XVII. Internationale Tagung Kronstädter Germanistik „Einmal von Eros zu Thanatos und zurück, Auf Spurensuche in der deutschen Kultur, bitte!“, Literatur und Sprache, Brașov, 2014 (Alexandra Chiriac).
- comunicarea *Der deutsche „Bertoldo“ in Siebenbürgen. Über den Kulturtransferprozess von Westen nach Osten und den literarischen und sprachlichen Werdegang eines Volksbuches am Ende des 18. Jahrhunderts* la conferința 4. MGK-Kongress „Zentren und Peripherien – Deutsch und seine interkulturellen Beziehungen in Mitteleuropa“, Erfurt, 2014 (Alexandra Chiriac).
- comunicarea *Der Einfluss der Übersetzungen aus dem Deutschen auf die rumänische Sprache (Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts)* la conferința 4. MGK-Kongress „Zentren und Peripherien – Deutsch und seine interkulturellen Beziehungen in Mitteleuropa“, Erfurt, 2014 (Ion Lihaciu coautor).
- comunicarea *Conflicting views on the use of Neologisms in two Romanian Translations of Romani's Norma* la conferința *War and Peace in the Life of Language: A Symposium on the Role of Extra- and Intralinguistic Conflicts in the Development of Language Theory and Practice*, Nottingham, 2014 (Gabriela E. Dima).
- comunicarea *The First Cookery Book in Romanian* la conferința *First International Conference on Food and Culture in Translation*, Bertinoro/Bologna, 2014 (Gabriela E. Dima).
- comunicarea *The 18th Century Romanian Translation of Metastasio's Achilles on Skyros by the Boyar Iordache Slatineanu* la conferința *New Directions in the Humanities*, Madrid, 2014 (Gabriela E. Dima).
- comunicarea *The Romanian Translation of the Erotokritos: Influences and Artistic Accomplishments* la conferința *New Directions in the Humanities*, Madrid, 2014 (Eugenia Dima).

De asemenea, volume, studii și articole inspirate din tematica proiectului au fost publicate sau sînt în curs de publicare:

- Andrei Hoișie, *On „Neighbors“ and „Strangers“: the Literary Motif of „Central Europe“ as Lieu de Mémoire*, in *Understanding Multiculturalism. The Habsburg Central European Experience*, ed. by Johannes Feichtinger and Gary B. Cohen, Berghahn, New York/Oxford 2014, p. 174-186.
- Magda Jeanrenaud, *Universalien des Übersetzens*, Frank&Timme Verlag, Berlin, 2014, ISBN 978-3-86596-444-1, 330 pag.
- Magda Jeanrenaud, *La traduction des concepts*, in *Traducerile au de cuget să îmblînzească obiceiurile... Rumänische Übersetzungsgeschichte – Prozesse. Produkte. Akteure*, Frank&Timme Verlag, Berlin, 2014, (sub tipar).

- Ion Lihaciu (coautor), *Rumaenisch als Grenzsprache* în Andrei Corbea-Hoisie u. Sigurd P. Scheichl, (ed.) *Kulturen an der Peripherie*, Innsbruck, 2014 (sub tipar).
- Ion Lihaciu (coautor), *Erreignisse in der Habsburgermonarchie und Wendepunkte der Rumaenischen Sprache im 18 und 19 Jahrhundert* în Edit Kovács si Petra Szatmári, (ed). *Wendepunkte in der Kultur und Geschichte Ostmitteleuropas*, Budapesta, 2014 (sub tipar).
- Alexandra Chiriac, *Der deutsche „Bertoldo“ im kulturellen Leben Siebenbürgens. Über die Rolle der Übersetzung für die sprachliche und literarische Entwicklung des aufgeklärten Siebenbürgen* în Carmen Elisabeth Puchianu (Ed.): „Einmal von Eros zu Thanatos und zurück, Auf Spurensuche in der deutschen Kultur, bitte!“. Seria: *Kronstädter Beiträge zur Germanistik*, 2014 (sub tipar).
- Andrei Hoişie & Harald Haslmayr (ed.) *Pluralität als kulturelle Lebensform. Österreich und die Nationalkulturen Südosteuropas*, Lit Verlag, Berlin /Wien 2013, 305 p.

Obiectivul 4 – Revizia volumelor

Articolele elaborate de fiecare cercetător au fost citite de membrii echipei, care au făcut sugestii în vederea perfecționării acestora. S-au stabilit normele de redactare și tehnoredactare, care au fost aplicate întregului volum.

Obiectivul 5- Realizarea glosarului Erotocritului

Glosarul *Erotocritului* a necesitat un efort deosebit, pe de o parte de selecție a cuvintelor și formelor considerate interesante din punct de vedere filologic, pe de altă parte de identificare a tuturor formelor din text. Fiind vorba de limbă veche și de forme variabile, ajutorul oferit de computer pentru această operațiune a fost minim.

Obiectivul 6 – Pregătirea pentru tipar și diseminarea rezultatelor

Volumul colectiv, *Impulsul Iluminismului în traduceri românești din secolul al XVIII-lea*, Eugenia Dima, Andrei Corbea-Hoisie (ed.), a fost revizuit și predat la tipar la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Textul lucrării privitoare la Erotocritul lui Alecu Văcărescu a fost și el predat pentru tipar, urmînd ca editura să finalizeze prelucrarea imaginilor în vederea realizării unei lucrări deosebite și din punct de vedere grafic.

Pagina web a proiectului a fost adusă la zi și va fi închisă după apariția volumelor din care se vor posta previzualizări de tip Google book preview.

Volumele vor fi expediate la principalele biblioteci din țară și străinătate.

CONCLUZII (SE PREZINTĂ PUNCTUAL)

Cercetătorii implicați în proiect au participat cu seriozitate la tema de cercetare, făcînd o analiză culturală și lingvistică pentru a putea stabili importanța și relevanța fiecărui text. Fiecare dintre acestea reprezintă

o contribuție la filologia românească, întrucât acest tip de studii nu a mai fost realizat în cultura și lingvistica română. În același timp, prin alegerea unei tematici variate, care include literatură, istorie și geografie, volumul proiectului scoate în evidență importanța și diversitatea influenței occidentale asupra culturii române, constituind un punct de plecare relevant pentru un studiu mai aprofundat al acestei relații, precum cel prevăzut inițial în proiectul prezentat Comisiei Europene.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Cărțile populare în literatura românească*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Ion C. Chițimia și Dan Simonescu. Vol I. Editura pentru literatură, București, 1963;
- *** *Wortreiche Landschaft. Deutsche Literatur aus Rumänien – Siebenbürgen, Banat, Bukowina. Ein Überblick vom 12. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, Sonderheft Rumänien, Blikpunktbuch, Leipzig, 1998.
- DEX Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2012.
- DEXI *Dicționar explicativ ilustrat*, coordonator Eugenia Dima, Ed. Arc și Gunivas, Chișinău, 2007.
- DLR *Dicționarul limbii române al Academiei*, seria veche și seria nouă.
- Anghelescu, Mircea, *Preromantismul românesc (până la 1840)*, Editura Minerva, București, 1971;
- Barr, James, *The Typology of Literalism in ancient biblical translations*, în seria *Nachrichten der Akademie der Wissenschaften* in Göttingen aus dem Jahre 1979, Philologisch-Historische Klasse, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1979.
- Berger, Günther; Sick, Franziska (Hg.), *Französisch-Deutscher Kulturtransfer im Ancien Regime*, Stauffenburg Verlag [Cahiers lendemains. Bd. 3], Tübingen, 2002;
- Blaga, Lucian, *Gândirea românească în Transilvania in secolul al XVIII-lea*. Ediție îngrijită de George Ivașcu, Editura științifică, București, 1966;
- Bogdan, Ioan, *Scrieri alese*. Cu o prefață de Emil Petrovici, Editura Academiei, București, 1968;
- Cartoian, *Cărțile populare în literatura românească*, I/II, Editura Enciclopedică Română, București, 1974;
- Chaunu, Pierre, *Civilizația europeană în secolul luminilor*. Volumul I. Traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin, Editura Meridiane, București, 1986;
- Ciorănescu, Alexandru, *Teatrul lui Metastasio în România*, în „Studii italiene” I, București, 1934;
- Cornea, Paul, *Originile romantismului românesc. Spiritul public, mișcarea ideilor și literatură între 1780-1840*. Cartea Românească, București, 2008;
- Coseriu, Eugenio, *Lo erróneo y lo acertado en la teoría de la traducción*, în volumul *El hombre y su lenguaje*, Editorial Gredos, Madrid, 1985.
- Coseriu, Eugenio, *Relația dintre lingvistica contrastivă și traducere / The Relation between Translation and Contrastive Linguistic*, în „Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași” (Serie Nouă), Secțiunea Limbi și literaturi străine, Tomul I, traducere de Casia Cujbă, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 1998, p. 5-20.
- Coșeriu, Eugeniu, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*, antologie, argument și note de Dorel Fînar, traducere de Eugenia Bojoga, Dumitru Irimia, Eugen

- Munteanu, Nicolae Saramandu et alii, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009.
- Dima-Drăgan, Cornelius, *Das Rumänische Buch- und Bibliothekswesen. Hg. von Josef Stummvoll und Walter G. Wieser*, Institut für Bibliothekforschung. Dokumentations- und Informationswesen [Biblios-Schriften * Band 111], Wien, 1980;
- Dürnberger, Silke, *Entwicklung und Status-Quo französisch-österreichischer Kulturtransfers im literarhistorischen Kontext*, Peter Lang Verlag [Europäische Hochschulschriften. Reihe XIII: Französische Sprache und Literatur. Bd. 265], Frankfurt am Main, 2002;
- Duțu, Alexandru, *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII (1700-1821)*. Studii și texte, Editura pentru literatură, București, 1968;
- Duțu, Alexandru, *Cărțile de înțelepciune în cultura română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972;
- Duțu, Alexandru *Cultura română în civilizația europeană modernă*, Minerva, București, 1972;
- Fugariu, Florea (Ed.), *Școala Ardeleană*. Ediție critică. Editura Albatros, București, 1970;
- Gaster, Mozes *Literatura populară românească*, 1883;
- Georgescu, Magdalena, *Călătoria lui Zosim la Blaj * Bertoldo*, Studiu filologic, studiu lingvistic, ediție și glosar. În: „*Cele mai vechi cărți populare în literatura română*”. Vol III. Academia română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Minerva, București, 1999, S. 69-224;
- Grămadă, Livia, *Istoria lui Milloț în tălmăcirea lui Ioan Piuriu-Molnar*, în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai*”, Series IV, Fasciculus 2, Philologia, Cluj, 1960, p. 161-174.
- Gross, Julius, *Kronstädter Drucke 535-1886. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte Kronstadts. Festschrift für Siebenbürgische Landeskunde Gelegentlich seiner Jahres Versammlung zur Kronstadt im August 1886 gewidmet*, Druck von Johann Gött & Sohn Heinrich, In Kommission bei H. Zeidner, Kronstadt, 1886;
- Haberland, Detlef (Hg.), *Buch- und Wissenstransfer in Ostmittel- und Südosteuropa in der frühen Neuzeit. Beiträge der Tagung an der Universität Szeged vom 25.-28. April 2006. Unter Mitarbeit von Tünde Katona*, Oldenbourg Verlag [Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa. Band 34], München, 2007;
- Kriegleder, Wynfrid; Seidler, Andrea; Tancer, Jozef (Hg), *Deutsche Sprache und Kultur in Siebenbürgen. Studien zur Geschichte, Presse, Literatur und Theater, sprachlichen Verhältnissen, Wissenschafts-, Kultur- und Buchgeschichte; Kulturkontakten und Identitäten*, Edition lumiere [Presse und Geschichte – Neue Beiträge Band 41], Bremen, 2009;
- La storia di Filerot e Anthusa* a cura di Angela Tarantino, Bagato Libri, 1996;
- Lungu Badea, Georgiana , *Teoria culturemelor, teoria traducerii*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2004;
- Lupaș, Ioan, *Doctorul Ioan Piuriu-Molnar: viața și opera lui*, Imprimeria Națională, București, 1939.
- Mareș, Alexandru, *Cărți populare din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea. Contribuții filologice*, Fundația națională pentru știință și artă, București, 2006;
- Mengel, Ewald; Schnauder, Ludwig; Weiss Rudolf (Hg.), *Weltbühne Wien. World-Stage Vienna. Vol 1: Approaches to Cultural Transfer*, Wissenschaftlicher Verlag Trier, Trier, 2010;
- Moraru, Mihai, Velculescu, Cătălina. *Bibliografia analitică a cărților populare laice,; sub îngrijirea științifică a lui I. C. Chițimia*, Editura Academiei, București I/II 1976, 1978;

- Moroianu, Cristian, *Etapele evoluției vocabularului literar românesc în epoca modernă*, în volumul *Studii de gramatică. Omagiu Doamnei Profesoare Valeria Guțu Romalo*, editori : Rodica Zafiu, Blanca Croitor, Ana-Maria Mihail, Editura Universității din București, 2009, p. 175-194.
- Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- Nida, Eugene A., *Toward a Science of Translating, With special Reference to Principles and procedures involved in Bible Translating*, E.J. Brik, Leiden, 1964.
- Ollănescu, Dimitrie C., *Teatrul la români*, București, 1981;
- Oprea, Ioan, Nagy, Rodica, *Istoria limbii române literare. Epoca modernă*, Editura Universității Suceava, 2002.
- Ortiz, Ramiro *Per la storia della cultura italiana in Rumania*, București, 1916;
- Papadima, Ovidiu, *Ipostaze ale iluminismului românesc*, Editura Minerva, București, 1975;
- Pöckl, Wolfgang; Prill, Ulrich (Hg.), *Übersetzung und Kulturwandel. Edition Praesens*, Verlag für Literatur- und Sprachwissenschaft, 2003;
- Pollendri, Elena, *Die Aufgabe des Übersetzers in der Goethezeit. Deutsche Übersetzungen italienischer Klassiker von Tasso bis Dante*, Narr Verlag, Tübingen, 2010;
- Pompilie, Teodor, *Interferențe iluministe europene*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984;
- Popa, Mircea, *Ioan Molnar Piuariu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976;
- Popovici, Dimitrie, *Studii literare, I, Literatura română în epoca "luminilor"*, Cluj, 1972;
- Pumberger, Alexandra, *Die Aufklärung in Frankreich und Rumänien. Parallelen und Unterschiede. Diplomarbeit zur Erlangung des Magistergrades an der Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Salzburg. Eingereicht von Alexandra Pumberger, Salzburg, 1997;*
- Rother, Christian, *Siebenbürgen und der Buchdruck im 16. Jahrhundert. Mit einer Bibliographie „Siebenbürgen und der Buchdruck“*, Otto Harrassowitz Verlag, 2002;
- Scheuer, Helmut, *Biographie. Studien zur Funktion und zum Wandel einer literarischen Gattung vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 1979;
- Schlosser, Jan T.; Unglaub, Erich (Hg.), *Europäische Lichtblicke. Festschrift für Ernst Ullrich Pinkert*, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main [u.a.], 2010;
- Schmitt, Hanno; Böning, Holger; Greiling, Werner; Siegert, Reinhart (Hg.), *Die Entdeckung von Volk, Erziehung und Ökonomie im europäischen Netzwerk der Aufklärung*, Edition lumiere, Bremen, 2011;
- Senger, Anneliese, *Deutsche Übersetzungstheorie im 18. Jahrhundert (1734-1746)*, Bouvier Verlag Herbert Grundmann [Abhandlungen zur Kunst-, Musik- und Literaturwissenschaft, Band 97], Bonn, 1971;
- Tontsch, Hermann, *Die Honteruspresse in 400 Jahren. Festschrift der Buchdruckerei Johann Gött's Sohn. Kronstadt-Brașov / Rumänien*, 1933;
- Turczynski, Emanuel, *Von der Aufklärung zum Frühliberalismus. Politische Trägergruppe und deren Forderungskatalog in Rumänien*, [Südosteuropäische Arbeiten 81], R. Oldenbourg Verlag, München, 1985;
- Ursu, N.A. și Despina Ursu, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760-1860)*, I-III, Editura Cronica, Iași, 2004-2011;
- Ursu, N.A. *Contribuții la istoria culturii românești*, Editura Cronica, Iași, 2002;
- Ursu, N.A. *Formarea terminologiei științifice românești*, Editura Științifică, București, 1962;

Verebceanu, Galaction, *Viața lui Bertoldo. Un vechi manuscris românesc*. Studiu filologic, lingvistic, ediție de text și indice de cuvinte, Academia de științe a Moldovei, Institutul de lingvistică, Ed. Museum, Chișinău, 2002;

Wehinger, Brunhilde; Brown, Hilary (Hg.), *Übersetzungskultur im 18. Jahrhundert. Übersetzerinnen in Deutschland, Frankreich und der Schweiz*, Wehrhahn Verlag [Aufklärung und Moderne Band 12], Saarbrücken, 2008;

Willenberg, Jennifer, *Distribution und Übersetzung englischen Schrifttums in Deutschland des 18. Jahrhundert*, K G Saur, München, 2008.

Anexa 1 – RST

Indicatori de realizare a fazei

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	UM
1	Investiții noi în infrastructura CDI	0
2	Gradul mediu de utilizare a echipamentelor CDI	100 %
3	Număr de entități susținute pentru creșterea capacității de ofertare a serviciilor de experiment	Nr. 0
4	Număr de reviste finanțate, din care: - Co-editate internațional - Indexate ISI - Incluse în alte baze de date internaționale recunoscute	Nr. 0
5	Cărți, atlase, dicționare și alte produse cu caracter științific publicate anual, în țară și în străinătate	Nr. 9
6	Număr de conferințe organizate, din care internaționale	Nr. 0
7	Număr de expoziții finanțate	Nr. 0
8	Valoarea investiției în infrastructură și servicii de comunicații	0
9	Ponderele cercetătorilor care au acces la resursele de informare științifică on-line	100 %
10	Număr de reviste dedicate popularizării științei	Nr. 0
11	Număr de proiecte de comunicare știință-societate	Nr. 0
12	Număr de proiecte de studii prospective	Nr. 0
13	Număr de proiecte de pregătire a unor participări la programe internaționale	Nr. 1
14	Număr de participări în proiecte internaționale	Nr. 1
15	Valoarea apelurilor tematice comune lansate	0

DIRECTOR PROIECT,

Prof.dr. Andrei CORBEA-HOIȘIE